

Datum: 15.12.2019

Napomena:

Medij: www.politika.rs

Link: <http://www.politika.rs/sr/clanak/444052/Spijuni-se-ne-grle>

Autori: Aleksandar Bojović

Teme: Ministarstvo odbrane, Vojska Srbije

Naslov: Špijuni se ne grle

General Svetko Kovač, bivši direktor Vojnobezbednosne agencije (VBA), nedavno je objavio knjigu "Oficir s pet dosijea". To je istinita priča o oficiru Dimitriju Cvetkoviću čiji je profesionalni put, dok je obavljao posao u veoma turbulentnom vremenu, pratilo pet službi bezbednosti. General je pre nekoliko dana završio i scenario za dokumentarno-igranu seriju "Tajne službe Srbije" koja će uskoro početi da se emituje na RTS-u.

U ekskluzivnom intervjuu za "Politiku", Svetko Kovač govori o svojoj knjizi i seriji, ali i o aktuelnim špijunskim aferama, radu obaveštajnih službi, atentatima na kralja Aleksandra Obrenovića. Obaveštajna delatnost odvija se duboko sakrivena, a takav je i njen epilog.

RAZGOVOR NEDELJE: SVETKO KOVAČ, bivši direktor Vojnobezbednosne agencije

General Svetko Kovač, bivši direktor Vojnobezbednosne agencije (VBA), nedavno je objavio knjigu "Oficir s pet dosijea". To je istinita priča o oficiru Dimitriju Cvetkoviću čiji je profesionalni put, dok je obavljao posao u veoma turbulentnom vremenu, pratilo pet službi bezbednosti. General je pre nekoliko dana završio i scenario za dokumentarno-igranu seriju "Tajne službe Srbije" koja će uskoro početi da se emituje na RTS-u. U ekskluzivnom intervjuu za "Politiku", Svetko Kovač govori o svojoj knjizi i seriji, ali i o aktuelnim špijunskim aferama, radu obaveštajnih službi, atentatima na kralja Aleksandra Obrenovića, kralja Aleksandra Karađorđevića, premijera Zorana Đinđića, kao i o ubistvu gardista na Topčideru. Kako ste otkrili oficira s pet dosijea? Kada sam pisao tekst o dosijeima službi bezbednosti naišao sam na jedan dosije koji mi je privukao pažnju jer su se u njemu nalazila razna dokumenta nekoliko službi, među kojima četničkog i partizanskog pokreta, Gestapoa, Abvera i KOS-a. Bilo mi je interesantno da otkrijem ko je bio čovek koji je imao pet dosijea. Nastavio sam da istražujem arhivsku građu u Vojnom arhivu, Istorijskom arhivu Beograda, Britanskom nacionalnom arhivu u Londonu, u privatnim i porodičnim zbirkama. Na taj način sam došao do mnogih zanimljivih podataka, ne samo o Dimitriju Cvetkoviću, nego i o drugim oficirima koji su imali sudbinu sličnu njegovoj. Ali ne samo to. Među tim podacima su se krili detalji koji su verno opisivali jedno istorijski veoma bitno vreme prelomljeno kroz sudbinu malog čoveka.

Promociji knjige u Domu vojske prisustvovao je i sin Dimitrija Cvetkovića, koji živi u Sloveniji. On je tada rekao da je iz knjige saznao mnoge tajne iz života svoga oca. Zoran Cvetković, sin mog glavnog junaka Dimitrija, ispričao je na promociji jedan detalj koji nisam pre toga znao, a odnosi se na njegov razgovor s nastavnikom predvojničke obuke koji je bio penzionisani oficir i poznanik njegovog oca. Pitao ga je šta mu je otac bio u ratu, a Zoran je odgovorio da je bio komandant Drugog valjevskog partizanskog odreda. Nastavnik se samo osmehnuo bez reči. Tek kada je u pripremi pisanja ove knjige saznao da mu je otac u stvari bio komandant Drugog valjevskog četničkog odreda, shvatio je zbog čega se nastavnik osmehnuo. Zbog toga je prvo s nestrpljenjem pročitao deo "Četnički dosije". Koju ste poruku želeli da pošaljete knjigom "Oficir s pet dosijea? Knjiga govori i o našim unutrašnjim sukobima i podelama, moralnim i drugim životnim dilemama ne samo u toku Drugog svetskog rata, nego i posle, sukobljenim ideologijama, političkim sumnjičenjima, koja su znatno uticala na život ljudi. Ako postoji poruka ove knjige, onda je to besmisao podela i sukobljavanja, naročito zbog toga što se danas, posle toliko godina, delimo i mrzimo jer su naši preci bili u četnicima ili partizanima, ili zbog ideološke isključivosti i zaslepljenosti, koje su bile posledica ratnih sukoba i pobede jedne ideologije nad drugom. Napisali ste scenario za dokumentarno-igranu seriju "Tajne službe Srbije". Šta ćemo saznati u ovoj seriji? Serijal "Tajne službe Srbije" ima dvadeset epizoda u kojima se govori kako su nastale, kako su se razvijale i kakvu su ulogu službe bezbednosti Srbije imale u nekim prelomnim istorijskim trenucima. Obuhvataju vreme od Karađorđa Petrovića i Miloša Obrenovića do kraja osamdesetih godina prošlog veka. Govorimo i o periodu kada nisu postojali specijalizovani organi koji su se bavili bezbednosnom problematikom, ali je ta vrsta poslova bila vrlo razvijena i u vreme Karađorđa i Miloša. Naša istorija je, nažalost, prepuna mnogih ubistava i atentata. Da li su službe mogle da spreče Majski prevrat i ubistvo kralja Aleksandra Obrenovića i njegove žene kraljice Drage? Ubistvo kralja Aleksandra Obrenovića je posebno tragično imajući u vidu da je on imao najavu da se sprema atentat na njega, ali ga nije sprečio. Kada je krajem 1901. godine dobio podatke o zaveri, kralj Aleksandar je naredio istragu koja nije dala nikakve rezultate. Upravnik grada Beograda Božidar Maršićanin je krajem 1902. i početkom 1903. godine upozorio kralja da se u vojsci kuje zavera protiv njega i da se sprema atentat. Tri dana pre Majskog prevrata ruska tajna policija je vrlo ozbiljno upozorila kralja o zaveri protiv njega. Uprkos otkrivenim saznanjima, u noći između 28. i 29. maja 1903. godine, atentat nije sprečen i grupa zaverenika je zverski ubila kralja Aleksandra i kraljicu Dragu. Tada je stvorena jedna tipska slika o Srbiji i Srbima kao kraljeubicama, a Evropa nam to nikada nije zaboravila. Možda je još karakterističniji slučaj ubistva kralja Aleksandra Karađorđevića u Marselju. Službe bezbednosti Kraljevine Jugoslavije došle su do preciznih podataka o pripremama za atentat na jugoslovenskog kralja. Pratili su kretanje atentatora i o svemu upoznale francusku policiju i francuske službe bezbednosti. Iskusni jugoslovenski obaveštajac Vladeta Milićević imao je svoje izvore u vrhu ustaškog pokreta i zahvaljujući tome otkrio je plan za izvršenje atentata na kralja Aleksandra u Zagrebu 17. decembra 1933, koji je zahvaljujući tome izbegnut. Iako se takođe sve znalo, atentat u Marselju nije sprečen prvenstveno zbog grubih propusta francuskih službi bezbednosti i policije, zbog čega

verovatno taj dosije još nije otvoren. Stručnjaci tvrde da su iz originalnog video-snimka ubistva kralja u Marselju isečeni neki delovi filma i tek kada se otvori ta arhivska građa moći će da se donese zaključak o propustima francuske strane, ali i neposrednoj umešanosti mađarske i posebno italijanske službe bezbednosti. U novijoj istoriji izdvaja se ubistvo premijera Zorana Đinđića. Kao i kod prethodnih, i u ovom slučaju je bilo ozbiljnih indikatora koji su uočeni, ali im nije dat odgovarajući značaj. Tome je znatno doprinela paraliza obaveštajno-bezbednosnog sistema Srbije koji je formalno postojao, ali u praksi nije funkcionisao. Tek posle ubistva Đinđića analizirano je kako je funkcionisala fizička, tehnička i kontraobaveštajna zaštita. Da je to urađeno pre ubistva, možda bi ono bilo sprečeno. Želim da istaknem značaj kontraobaveštajne zaštite za koju su odgovorne službe bezbednosti koje prve moraju da otkriju indikatore takve pretnje i posebno da postoje konkretne pripreme za izvršenje atentata ili nekog drugog terorističkog akta. Pre više od 15 godina u objektu za posebne namene kasarne u Topčideru ubijena su dvojica gardista, Dragan Jakovljević i Dražen Milovanović. Zašto još nije utvrđena istina o njihovoj smrti? Pogibija dvojice gardista je velika tragedija ne samo za njihove porodice nego i za Vojsku Srbije i Ministarstvo odbrane. Razjašnjavanje tog ubistva od početka je krenulo naopako. Još se nije raspolagalo ni najosnovnijim podacima, a odmah je organizovana konferencija za novinare na kojoj se s još nerazjašnjenim podacima izašlo pred javnost. Veliki broj nepoznanica i mnoge nejasnoće koje su iznete na toj konferenciji stvorili su nepoverenje javnosti i sumnje da se nešto krije. Istragu su obavljali vojni istražni organi protiv kojih su neke strukture i pre tog slučaja vodile kampanju i tražile da se oni ukinu kao navodno nepotrebna spona dveju država labave državne zajednice. Naruku su im išli neki propusti koji su urađeni na samom početku istrage. I da nisu učinjeni možda ne bi bio rešen ovaj slučaj, ali bi sigurno bile otklonjene mnoge dileme. U takvoj situaciji formirana je takozvana državna komisija koja je radila paralelno s vojnim istražnim organima, koji su nezvanično nazvani vojna komisija. Poslovice kaže: "Kada nešto ne želiš da rešiš, formiraj komisiju". I te dve komisije su, naravno, opravdale ovu poslovicu... Umesto da zajedno rade na razjašnjavanju slučaja, te dve komisije su se međusobno sukobljavale, optuživale i osporavale nalaze jedna drugoj. Pritom su iznele različite varijante tog događaja, čime su unele dodatnu konfuziju u taj slučaj. Uopšte, bilo je mnogo potpuno neosnovanih i netačnih podataka koje su iznosili ne samo mediji nego i ljudi koji bi trebalo da su svesni njihove netačnosti. Neki su uporno govorili da su u tom objektu boravili Ratko Mladić i njegovo obezbeđenje. Tada sam tvrdio a tvrdim i sada da oni nikada nisu boravili u tom objektu. Kako komentarišete aktuelne špijunske afere u Srbiji koje se samo nižu jedna za drugom, a bez nekog jasnog epiloga? Špijuniranje je uvek bilo i biće ga, čak i između zemalja koje su u prijateljskim odnosima. Uvek neka strana služba traži podatke, a zemlja prema kojoj je to usmereno preduzima mere da se zaštiti. U tom obaveštajno-kontraobaveštajnom ratu jedna strana napravi grešku i snosi sankcije zbog toga. Ove špijunske aktivnosti se dešavaju duboko ispod radara i nisu vidljive za javnost. Obaveštajac i njegov izvor se vide samo jedanput kada uspostavljaju prvi kontakt, a nekada ni tada. Kasnije se razmena podataka odvija bez međusobnog susreta, naročito u današnjoj informaciono-komunikacionoj eri. Neuobičajeno je da se obaveštajac i njegov agent grle na javnom mestu, da

Datum: 15.12.2019
Medij: www.politika.rs
Link: <http://www.politika.rs/sr/clanak/444052/Spijuni-se-ne-grle>
Autori: Aleksandar Bojović
Teme: Ministarstvo odbrane, Vojska Srbije

Napomena:

Naslov: Špijuni se ne grle

razmenjuju poklone i podatke, da se slobodno šetaju i razgovaraju. Svaki i najkraći takav susret je izazov za kontraobaveštajne službe i prilika da ga dokumentuju. Pošto se obaveštajna delatnost odvija duboko sakrivena, takav je i njen epilog. Najčešće se završava, uslovno rečeno, trgovinom između službi. Zajedno se pogledaju dokazi i, da bi se izbegao skandal, dogovori se rešenje. Ako je slučaj složeniji, onda se to diže na viši politički nivo. Imate dugogodišnje iskustvo kao kontraobaveštajac. Da li naša civilna bezbednosna služba BIA i dve vojne, VOA i VBA, danas imaju prave ljude u svojim redovima? Službe bezbednosti rade mnogo više od onoga što imamo priliku da saznamo iz javnih izvora. Međutim, i iz to malo podataka koji su dostupni naši građani donose zaključke. Mislím da je posebno bitno poverenje ljudi u službe i da građani budu sigurni da one rade u interesu nacionalne bezbednosti, a ne neke stranke ili pojedinca, da rade nepristrasno i politički neutralno, odnosno da moraju da budu politički, ideološki i interesno neutralne. Slična je situacija i s kadrovima, kao najvažnijim resursom svake službe. Tu je posebno značajna procedura prijema, odnosno kriterijumi po kojima se biraju kandidati za rad u službama bezbednosti i koliko u tome postoje stranački uticaji, ne samo za prijem nego i za kasnije vođenje. Sadašnje rešenje da za popunjavanje radnih mesta u službi nije obavezan konkurs i da o zasnivanju radnog odnosa rešenjem odlučuje direktor izaziva sumnje u mogućnost zloupotreba.